

Васил Райков

Операция „Нептун“

1

Има дни, които за цял живот остават в паметта ни, без времето да успее да заличи контурите на преживяното. За Руси Лазаров най-яркият от тези дни беше 17 февруари 2031 година. Може би защото твърде много обичаше сестра си Ванда и всяко нейно сътресение намираще дълбок отклик в чувствителната му славянска душа. Или защото всичко, което узна и сам преживя през следващите дни, го беше поразило със своята необикновеност...

В този ранен следобед Руси подреждаше марките си. „Подреждаше“ не е точната дума, защото те винаги си стояха наредени като за изложба в класьорите. Ала само страстният колекционер познава чувството да се „рови“ из своята сбирка, да се любува на някоя особено рядка марка, за която знае, че много хора по света въздишат със завист.

По едно време се позвъни.

– На входа е Ванда – разнесе се равният глас на електронния „портиер“.

– Да влезе! – нареди младежът, без да прекъсва заниманието си. И чак когато някой изхълца зад него, се обърна. Сестра му седеше отпуснато на канапето и плачеше неутешимо. Ванда, за която покойният им баща често казваше, че не била жена, а истински гаврош!

– Ще благоволиш ли да ме посветиш в причината на своите сълзи, сестричке? – направи опит да я успокои Руси.

Младата жена отвори уста да каже нещо, но се разхлипа още по-неудържимо. Тя беше стройна тридесетгодишна блондинка, със спортна фигура, хлапашки чар и малко дръзки черти на лицето. От своята баба по бащина линия, потомка на полски демократ-революционер, бе наследила името, две сивозелени продълговати очи, засенени от дълги мигли, и една чисто момчешка самостоятелност, проявана с въодушевление от най-ранна възраст. Да плаче тази жена, която със собствените си ръце беше убила двуметров смок при една екскурзия в Рила, беше просто невероятно и Руси усети, че сърцето му се свива в тревожно предчувствие.

– Все пак кажи какво се е случило, Ванда? – настоя загрижено той.

– Избягах от лудницата! – беше краткият отговор.

– Откъде?...

– От луд-ни-ца-та!...

Руси не повярва на ушите си.

– Ти?

– Само не знам как успях да се отскубна от ръцете им; двама лекари и една санитарка... Ама такава кроше му фраснах на единия...

– Чакай, моля ти се, но защо?

Ванда се изправи отривисто и като жестикулираше отсечено, задавена от мъка и безсилна ярост, каза:

– Защото искаха да ме затворят... При лудите, разбираш ли! Мен!...

– Ако продължаваш така, май аз ще отида там – каза меко Руси и като приседна край нея, я погали съчувствено по бузата. – Я си полегни, сестрице! И престани да цивриш!... Хайде, разказвай сега! Само че от самото начало.

Ядосана на тези сълзи, които напиреха против волята ѝ, Ванда разтърка гневно очи със свити по детски юмруци въздъхна тежко-тежко и започна:

– Ако знаеш какво съм преживяла през тези двадесет и четири часа, Руси!... Снощи, била съм вече заспала, пристигнал Стилян. Влязъл тихо, запалил нощната лампа и седнал на крайчена на леглото. Когато отворих очи, той ми се усмихна мило насреща и каза:

„Не исках да те будя, зайо, толкова сладко спеше. А не успях да се прибера по-рано, за да се сбогуваме.“

Точно тези думи ме разсъниха напълно – „да се сбогуваме“. Първата ми реакция беше да изпищя с всичка сила, тъй се изплаших. Но нещо ме спря. Стилян ме гледаше нежно и ми се усмихваше със своята виновна, малко крива усмивка. А през одеялото – можеш напълно да ми вярваш, Руси! – през одеялото усещах топлината на тялото му. Бях толкова смаяна и ужасена, че не помръдвах в леглото. И само за да разсея всякакви съмнения за нереални видения, високо попитах:

„Кога заминаваш?“

Имах чувството, че някой друг е произнесъл тези думи; толкова чужд и странен бе гласът ми. А той моментално отвърна:

„След малко тръгвам, зайо Утре следобед трябва да съм там“

И ме погали... И аз пак усетих топлината на ръката му...

Не мога да ти опиша, Руси, какво изпитвах, докато ме милваше по косата. И пак нещо дълбоко в мен ме караше да не се издавам. Стиснах устни да не изкрещя и чувствавах, че всеки миг мога да припадна. За щастие скоро той се изправи и започна да се разхожда замислено из стаята. После ми каза, че ще му бъде мъчно без мене, че никак не му се ходело, ама нямало как, бил се захванал вече... А аз продължавах да лежа

като хипнотизирана. Само следях всяко негово движение и все очаквах да направи нещо... нещо ужасно, кошмарно...

По едно време Стилян отвори гардероба и взе да рови из него.

„Зайо, да знаеш къде ми е скиорският шал?“

Прехапах до кръв устни, но отново успях да се овладеея. Как съм набрала кураж да стана и да се движа – не знам. Като гледах да съм ви-наги с лице към него, отидох до гардероба, измъкнах моя шал и му го дадох; може би помниш, че имаме два съвсем еднакви шала. Той го взе и така ненадейно ме прегърна, че нямах време да се отдръпна. Примрях в ръцете му. Само помислих изтръпнала, че ей сега ще се случи онова страшно нещо, което очаквах през цялото време. А той ме целуна – ей тука, по бузата, – после се отправи към вратата, обърна се и ми махна усмихнато с ръка:

„Да мислиш за мене, зайо!“

И излезе...

Стоях като вкаменена и гледах подир него с невидящи очи. Хлопането на външната врата ме стресна. Изтичах веднага до нея, заключих я, закачих и веригата. В същия миг чух ударите на сърцето си, които се разнасяха като гърмежи в ушите ми. Там съм загубила съзнание...

Колко време съм лежала на пода – не знам. Когато отворих очи, главата, ми се пръскаше от болки. Напразно се опитах да се успокоя, да си припомня всяка дума, всяка подробност, всеки жест, за да ги анализирам и да отрека тяхната кошмарна очевидност. Съзнанието ми упорито отказваше да се връща към това. Помня само, че пих някакво лекарство, включих приспивателя, завих се презглава и чак тогава се разплаках неудържимо като дете...

– Добре де, но все пак...

– Моля ти се, не ме прекъсвай, Руси!... Още малко...

Ванда въздъхна уморено и продължи:

– Тази сутрин се събудих, съвсем нормално, дори някаква мелодия звучеше натрапливо в ушите ми, и несъзнателно започнах да си я тананикам. Не си спомнях абсолютно нищо. Изведнъж съзрях отворената врата на гардероба „Шалът!“ Скочих веднага и затърсих като обезумяла шала си. Нямаше го. Прерових целия гардероб – никаква следа от него. Значи... действително бях дала шала си през нощта на Стилян. Моят шал!... И действително той беше идвал!...

Почувствавах, че отново ме обзема лудост и едно диво, ненаситно желание да викам, да крещя с всички сили. Успях все пак да взема нещо успокоително и хукнах към Психоневрологията. Разказах им, разбира

се, всичко, както си беше. А те, моля ти се, вместо да ми помогнат и да ме успокоят, искаха да ме затворят.

Руси се усмихна смутено.

– Извинявай, Ванда, ама така и не разбрах какво те е разтревожило... Стилян ли?...

– Но Стилян идва снощи, човече, как не разбираш? Снощи!...

– Какво има тука за разбиране, боже мой – съвсем се обърка Руси. – Идвал да се сбогува човекът и толкоз.

– А той замина преди две вечери! – додаде мрачно тя. – Вчера вечерта моят съпруг дойде за втори път да се сбогува с мен... И пак, както и първия път, ми поиска скиорския си шал, сякаш нищо не е било... Затова му дадох моя шал...

Руси се изправи и започна да се разхожда с възбудено лице из стаята, после седна наново на мястото си, взе ръката на сестра си.

– Ти... ти не искаш да кажеш, че Стилян два пъти...

– Нали точно това ти разказвам – потвърди сломено Ванда. – Стилян идва два пъти да се сбогува с мен. И двата пъти се държа така, сякаш още не сме се сбогували. И двата пъти говори почти едни и същи неща, с едни и същи думи, с един и същи тон. Само че с разлика от две денонощия.

– Невъзможно! – заяви Руси и закрачи пак из стаята. – Не може да бъде! Трябва незабавно да се прегледаш при специалист. Изживяла си едно и също нещо два пъти, а това показва, че... Но какво ти става, Ванда?... Не реви, чуваш ли!...

– Да се върна в лудницата ли искаш? – извика горестно младата жена. – Нали едва се измъкнах оттам! И кой ще ми повярва, щом и собственият ми брат се съмнява в думите ми?

– Да-а-а... наистина... Съвсем не помислих за това... Тогава ще направим друго.

Това „друго“ отне остатъка от дена. Разбира се, решиха, да отидат незабавно при Стилян. Едва тогава, се сетиха, че не знаят къде точно се намира – някъде в Средиземно море, на някакво островче – ето оскъдните сведения, с които разполагаха. За да извършел някакъв извънредно важен опит, който щял да трае цели три седмици...

Да научи всичко, което го интересуваше, за Руси беше не толкова трудно, колкото бавно. Никой в Института за океанографски изследвания, където работеше Стилян, не биваше да се досети защо неговият шурей събира тези сведения. Руси се обажда с преправен глас по телефона, после посети един свой познат марколюбител от института, уж

търсел под дърво и камък една марка от серията „Пети балкански футболен турнир“, накрая дори се навря в лабораторията на Мариана – негова състудентка, която две години го беше преследвала със своите нескрити ухажвания. Късно вечерта се завърна с необходимите сведения и с няколко пакета провизии за из път.

Скоро след това потеглиха и Ванда въздъхна с облекчение. Утре те щяха да се намират на остров Софроно в Средиземно море и Стилян най-сетне щеше да отхвърли воала на тайнственост от тази кошмарна история...

Така мислеше Ванда, докато спортната кола на брат ѝ си пробиваше с мъка път по оживеното шосе на юг...

2

Стилян Кънев завърши някак неочаквано диктовката, по средата на мисълта си.

– Да обработвам ли записа? – попита меко диктофонът, след като изминаха няколко минути.

– Край! – заяви колебливо Стилян и погледна гузно зеленото немигащо око на апарата. – Друго няма. Обработвай, данните!

– Обработвам данните – потвърди послушно диктофонът и в същия миг зеленото кръгче стана оранжево. В електронната памет на машината започваше сложна и прецизна работа. Неговият отчет за изминалия ден сега щеше да се превърне в цифри, графики и обобщения. Към тях щяха да се прибавят нови и нови данни, за да попълват ден след ден картината на експеримента, в който участвуваше. Научният опит, наречен като някогашните криминални романи „Операция Нептун“. По-точно би било – „Човекът и морето“. Един човек, въоръжен със знанията на хората от двадесет и първия век, с помощта на всичките тези умни машини, които се намираха в неговата подводна къщичка, трябваше да прекара в морските дълбини три седмици. Сам!... Сам да добива храната си, да възлага на изследователските прибори новите задачи, да диктува своите всекидневни отчети, в които точно и пълно да разказва как се чувства сам човек в тази непривична за него среда. Сам в морето!...

И все пак дали беше сам?...

– Дявол знае какво означава тази проклета история! – каза гласно Стилян и притвори уморено очи.

– Може би трябва да разкажем всичко на диктофона, а? – отекна в отговор един глас, но това беше пак неговият глас, неговият собствен, малко дрезгав и плътен глас, макар че се разнасяше иззад гърба му. Ала този факт не направи никакво впечатление на младия мъж, който, без да се обръща, отвърна:

– Да почакаме още малко! Поне няколко дни да минат. Може би тогава всичко...

– Не очаквай чудеса! – възрази унило гласът, който идваше отзад. – Очевидно не става дума за халюцинации и миражи. Явлението е премного материално, за да го смятаме за илюзорно.

Стилян се извърна бавно. Не бързаше да отвори очи. А когато погледна, не се стърпя и се усмихна. Срещу него се усмихваше стеснително

с неговата малко крива усмивка и с липсващия зъб дори още един Стилян от плът и кръв, със същото лице и коса, същия ръст, със същите мускулести ръце и белег от кучешки зъб на лявото кутре. Толкова идентичен с него беше този друг Стилян, че не можеше да се каже кой е „друг“ от двамата. Тук не можеше да става дума за прилика или сходство на този втори Стилян с него, което би било признание, че той е функция от него, а само за пълна идентичност на двамата, за едно тъждествено равенство. А това надхвърляше границата на кошмарното, на ужаса от привидения и двойници и предизвикваше само усмивки на лицата им, колкото пъти се погледнеха.

Когато се появи „другият“ – това беше вчера вечерта – Стилян спеше. Събуди се с чувството, че го наблюдават. И го видя. Разбира се, усмихна се и затвори очи, после шумно се прозина като човек, който знае, че е напълно сам; в института бяха обсъждали нашироко въпроса за халуцинациите и кошмарите. В същия миг се досети, че те трябваше да се появят много по-късно, когато самотата за почне да му тегне, когато мисълта, че е единственият пионер в зелената бездна, започне да го гнети и да го плаши. Погледна наново – неговият двойник седеше на стола до леглото и внимателно го наблюдаваше, измъчван сякаш от подобни мисли. Беше облечен в съвсем същия спортен екип на леководолаз с емблемата на института, дори на врата му (!) беше вързан същият скиорски шал като неговия. Не вярващ на очите си, Стилян протегна ръка към коляното на видението пред себе си, абсолютно уверен, че ще срещне само въздуха. Но в следващия миг една друга ръка, която се бе протегнала със същата цел, стискаше здраво неговата – една топла човешка ръка!...

– Може би е по-добре да поспим, а? – подхвърли гостът; гласът му звучеше отегчено.

– Да поспим – съгласи се Стилян с тайна надежда, че когато се събуди, няма да има и помен от неговия двойник. Двамата легнаха и Стилян кисело се усмихна при мисълта, че другото легло – дали не беше предвидено заради това? – ще влезе най-сетне в употреба. Лежаха и мислеха. От време на време се надигаха да погледнат към другия, помени от тайната надежда, че призракът вече е изчезнал, после пак се отпусаха със спотаени въздишки върху меките постели. А после умората надделя и те потънаха в неспокоен сън. Сега в кабинета се разнасяше еднакво юнашко хъркане й тихото бръмчене на машините, които снабдяваха подводната „къща“ с електричество, въздух и сладка вода, за да бъде животът на научния сътрудник Стилян Кънев лек и приятен по

време на необикновения опит. Машините добросъвестно вършеха своята работа и никак не се интересуваха, че този земен пратеник в царството на Нептун беше станал двоен...

Утрото настъпи както обикновено – от покрива бликна мека слънчева светлина, часовникът включи галеща ухото мелодия, а готварският автомат се зае да приготвява закуската по предварително зададеното меню. Два чифта кафяви очи се отвориха с плаха надежда, два погледа се срещнаха е неприязън и накрая два еднакви до безобразие, плътни и малко дрезгави мъжки гласа избухнаха в смях. Двамата Стиляновци се надигнаха от леглото, изчакаха се учтиво, почти като чужди хора, пред тренировъчния стенд и пред банята, после се настаниха край масата. И отново се захилиха като пощурели – на масата беше сервирана закуска само за един Стилян.

– Може би не си гладен? – попита нахално Стилян втори.

(От първия миг те започнаха да си говорят на „ти“, като нещо напълно естествено!)

– Разчитах, че ти си този, който няма да е гладен – отвърна бойко Стилян първи.

– Понеже грешиш, не остава друго, освен да си поделим закуската! Ако наистина не ни стигне, тогава ще поръчаме друга.

– Съгласен!

Хайвер, препечено до златисто, филе от риба, салатата от синьозелени водорасли – впрочем съвсем не е лоша на вкус! – всичко това бе изгълтано за секунди. Когато по същия начин се стопи втората и третата закуска, двамата се разсмяха с все сила. Всеки се досети какво е искал да докаже другият – че той, именно той, е реалният от двамата, затова има вълчия апетит на един здрав, реално съществуващ чозек. Тогава подеха сериозен разговор...

Започнаха със спомените. Всеки разказваше своята автобиография, но тя неизбежно се покриваше напълно с биографията на другия. Те разказваха едни и същи неща с еднакви подробности, с еднакви доказателства, като постоянно се прекръсваха, за да допълват разказа на другия с нови и нови подробности, вече позабравени и избледнели. Всеки белег по телата им беше причинен от едно и също дете, или куче, или котка в детството им. Сетиха се да сравнят отпечатъците от пръстите си и макар че нямаха дактилоскопски прибори, категорично постановиха – еднакви! Дори преброиха косъмчетата върху палците на левите си ръце, като използваха силна лупа. Те бяха не само равни по брой, но и еднакво разположени в пространството. А факти като този, че работят в един и

същ институт, и в един и същи етаж, в една и съща стая – изобщо не им правеха впечатление, макар че и двамата можеха да се закълнат, че там винаги е имало само едно писалище и един стол зад него. Не ги угнети и „откритието“, че са женени за една и съща очарователна жена; дори не изпитаха поне мъничко ревност от уважение към нея...

– Смешно е, но излиза, че и двамата съществуваме – поде накрая Стилян първи; все пак той се чувствуваше малко нещо като домакин.

– Колкото и невероятно да звучи!

– Ето аз те пипам, не мога да прекарам ръката си през тебе, усещам топлината на тялото ти; следователно ти не си плод на моето разстроено въображение. Освен ако духовете и призраците могат да се материализират и това да е някакъв вид халюцинация или както там ще се нарича.

– Разсъдението е правилно, но прк условие съмненията да се изказват винаги в множествено число. Ако някой от нас двамата не съществува, не може да се определи точно кой е той. Не може да се твърди кой от двамата е истинският и кой е неистинският, нали! Защото сме напълно идентични.

– Но има първи и втори – възрази енергично другият. – Ти дойде подир мен.

– Въпрос на формулировка. Изглежда, трябва да изключим и фактора време от нашия случай. Това, че единият е дошъл по-рано от другият, съвсем не го прави по-реален. Един и същи човек е дошъл два пъти на едно и също място с една и съща цел – кой от тях е истинският?

– Действително съдението няма смисъл.

– Тогава?...

– Да се свържем веднага с института!

– Чрез аварийната радиостанция?

– Защо не?

– В инструкцията пише ясно: **САМО ПРИ КРАЙНА НЕОБХОДИМОСТ!**

– Струва ми се, че нашият случай надхвърля понятието „крайна необходимост“.

– Не съм съгласен. Съвсем не сме изпробвали още всичко. Май премного се поддаваме на емоционалната страна на нещата, което...

– Да види човек самия себе си насреща – ей богу, това не е шега!

– Не е шега, вярно, но нека да не го превръщаме прибързано в трагедия. Вероятно се касае за някакво странно раздвояване на личността или за...

– ...за материализиране на раздвоеното съзнание, а?... Разкошна

хипотеза, няма що!

Двамата се засмяха безпомощно

– Знаеш ли – сети се Стилян първи, – я да видим какво ще покаже магнетофонният запис на нашия разговор и телевизионните камери. Може би пък те са доловили „странното“ в нашето поведение.

– Това е идея!

Записът беше „нормален“ – диалог на един и същи глас. Не бяха доловили „нищо особено“ и камерите – на телевизионния екран се виждаха двама еднакви до обезумяване Стиляновци; как се хранят, как избухват в смях или разговарят спокойно помежду си.

– Дали пък не спим? – подхвърли объркано Стилян първи, когато екранът угасна. – Толкова невероятно е всичко!

– Дявол знае! – добави угрижено Стилян втори. – Че всичко това е невъзможно, спор няма. Но как да открием в какво се състои бедата?

– Ето как: дотук излиза, че сме едно и също лице, нали!

– Несъмнено!

– Тогава всеки от нас знае какво трябва да върши, нали! Предлагам всеки да се запознае с програмата за днес и да я изпълни сам, като не си говорим през целия ден за нищо. А довечера ще направим два отделни записа на диктофона. После ще ги сравним и ще анализираме разликите. Дано пък тогава...

– Предложението не е лошо – кимна Стилян втори. – Съгласен! – Доловили хазартното в това предложение, двамата протегнаха едновременно ръце и ги раздрусаха здраво, сякаш подпечатваха своето, спортистическо решение да отидат на един доблестен, чисто мъжки двубой. После побързаха да ги отдръпнат с чувството, че бяха докоснали парче нажежен метал... Какво означаваше победа за единия?... Смъртна присъда за другия!... Но за кого?... И къде е гаранцията, че няма да сгрешат?...

Като избягваха старателно погледите си, двамата мъже навлякоха водолазните костюми, взеха подводните пистолети, натовариха в скутерите контейнери за проби от морското дъно – добре, че от всичко в тази подводна къща лаборатория имаше резервни бройки! – и се измъкнаха един подир друг през входната камера. Само промениха маршрута от предписанието: вместо на изток – към остров Родос, Стилян първи замина към остров Крит, а Стилян втори пое към остров Наксос...

Работният ден на Стилян първи премина добре. Освен две едри кефалчета в ловната му мрежа имаше кичур неизследвани водорасли и няколко дребни морски животни, които щяха да отворят работа на

анализаторите. А след като апаратите класифицираха новите видове според техния състав, в менюто на подводния изследовател щяха да влязат нови ястия.

Основната задача на Стилян беше да си набавя храна. Само от морето. Но тя да не се отличава никак от храната му на сушата. Неговите умни помощници, машините, се справиха лесно с най-необходимото за живота му тук: мазнини, белтъчини, някои въглехидрати, соли и вода имаше в изобилие. Съдържанието на витамини също бе задоволително. Сега той търсеше в морските недра „деликатеси“, които да му заменят кафето и чая, сладките плодове, захарта... Та нима бъдещите подводни заселници трябваше да се лишават от нещо! Търсеше също и минерални богатства – както по морското дъно, така и в живите организми, някои от които се оказаха учудващо богати на редки метали и елементи.

Към обед всичко, предвидено в програмата за деня, бе извършено най-педантично и Стилян първи се завръщаше в подводната си къща, но това не го изпълваше ни най-малко с удоволствие. През цялата сутрин мисълта за неговия двойник не го напусна нито за миг. Колкото и кошмарно да звучеше, той съществуваше; в това Стилян първи почти не се съмняваше вече. Единственият уязвим пункт беше само разликата във времето...

Защо неговият двойник се появи два дни по-късно? И защо директорът на института, академик Камбуров, бе променил в последния момент датата на опита също с два дни?...

...Стилян седеше тогава в дълбокия кожен фотьойл и отпиваше на мънички глътки ароматичното кафе, което въпреки късния час секретарката им бе поднесла. Той бе завършил своя последен доклад пред шефа и сега учтиво мълчеше; името на световноизвестния учен будеше респект. Академик Камбуров седеше зад писалището насреща му със своето едро лице на уморен булдог, движеше в ритъма на неспокойната си мисъл рошавите си вежди, а от пурата между дебелия му пръсти се извисяваше струя синкав дим. Като смукна от нея, той каза:

– Хем да не ме забравите там, Кънев! Сушени водорасли ли ще бъдат, мидени черупки ли – не знам, но искам да откриете достоен заместител на тютюна. Че аз без пури не мога.

– Тогава ще се наложи да ми подарите една кутия от вашите пури, академик Камбуров – влезе веднага в тона Стилян. – Да имам еталон за сравнение.

Двамата се засмяха, после Камбуров каза съчувствено, но и някак тържествено:

– А сега, уви, трябва да ви разочаровам, млади човече. – Той погледна часовника си – Експериментът ще започне не след два дни, а точно след трийсет и седем минути.

Стилян не успя да съдържи едно спонтанно възклицание:

– Така ли?

– Много съжалявам – поясни съдържано Камбуров, – но психическите изследвания са показали, че е по-целесъобразно да не се прекъсва тренировъчният режим от действителния опит. Така че отпуската се отлага за по-добри времена.

Съобщението беше наистина неприятно. Последните десет дки Стилян бе прекарал в тренировъчната къща в института и очакваше тези два свободни дни с момчешко нетърпение; бяха се уговорили с Ванда да направят една чудесна екскурзия в планината, далече от хората и шумния град. И сега изведнъж...

– Какво се иска от мен? – попита делово той и се изправи, като се помъчи да прикрие разочарованието си.

– Само да облечете екипа си и да слезете в гаража.

– След пет минути ще бъда долу – каза Стилян и излезе.

Академик Камбуроз го очакваше зад волана на специално екипираната кола, която със своите апарати, камери, обективи и гъста плетеница от кабели приличаше на лаборатория. Малко се изненада, че лично той идваше да го изпрати, но знаеше най-добре от всички с какъв огромен интерес шефът следеше целия опит. Потеглиха веднага. Потънал ш мрачните си мисли, Стилян не забелязваше накъде се движат. Изведнъж колата спря и той политна напред. Намираха се пред тяхната къща. Все пак шефът беше помислил и за това!...

– Но не се бавете повече от няколко минути – каза Камбуров и го подкани някак припряно и недоволно: – Хайде!... Хайде!... Вървете!

Завари Ванда заспала. Беше толкова изненадана, горката, че не успяха да се сбогуват като хората. После Камбуров го откара до края на града, изчака стрелките на часовника да се спрат на двайсет и два часа, включи цялата апаратура и се раздели с него; това също влизаше в условията на опита – да отиде сам до подводната къща...

Експериментът беше започнал. Стилян се отправи към острова и през цялото време не се отърва от чувството, че е внимателно наблюдаван. Дори когато приближиха с моторницата на рибаря мястото на спускането, стори му се, че вижда в далечината перископа на някаква подводница...

Ето, това не можеше да си обясни сега Стилян първи – случайна ли

беше тази разлика във времето?... „Защо именно с два дни закъсня моят двойник?“ – напразно се питаше той, докато скутерът пореше прозрачната вода, прорязана от светлите мечове на силното слънце...

Когато наближи мястото, младият мъж изключи автопилота и премина на ръчно управление. Скоро в зеленикавия полумрак изплува сияйният купол на подводната къща. А после бързо изключи двигателя и скутерът послушно легна на пясъчливото дъно; отдалеч се виждаше през стъклената стена, че в къщата има хора.

Хора действително имаше. Руси Лазаров седеше на леглото и се почесваше смутено, а върху другото легло – неговото! – седяха прегърнати Ванда и Стилян втори; това видя той, притаен зад близката скала. „Последните ще бъдат първи!“ – каза си Стилян първи и се усмихна мрачно. Постоя така миг-два, потресен от неочаквания изход на техния „мъжки“ двубой, после бавно се извърна. Отдалечи се безшумно с плуване, за да не го усетят от къщата, после изтегли с мъка тежкия скутер зад склона и едва тогава го включи на най-бързи обороти. Слели се в едно, човекът и машината запориха морската бездна. Надолу и все по-надолу, където синкавият мрак се съгъстяваше до мастилено-черно...

„Поне ще престане най-сетне този кошмар!“ – каза си той и изпита мъчително задоволство. Ванда не би го преживяла. От подобно сътресение не би се оправила цял живот, познаваше отлично жена си. „Но на кого я оставяш?“ откликна болезнено в съзнанието му и той с учудване откри, че не ревността, а неговият разум търсеше отговора. Усмихна се печално. Как на кого?... На един друг Стилян, точно толкова реален, колкото е и самият той. За Ванда това нямаше да има никакво значение. Стига другият от двамата да не се появи никога като кошмарен призрак пред очите ѝ. А това можеше да стане само ако той, Стилян първи, изчезне... Завинаги!... Ако се стопи в неизвестността така неочаквано, както се бе появил оттам неговият двойник...

Интересно, дали другият Стилян щеше да разкаже някога на Ванда за него?... Не би трябвало... ако мисли преди всичко за нея... А след време – може би! – самият той ще повярва, че всичко това наистина е било само един кошмарен мираж... Човек толкова лесно възприема нещата, в които иска да повярва...

Изведнъж от мрака пред очите му изплува масивният корпус на подводница. Стилян първи рязко изви скутера надолу; нямаше време да я заобикаля. Ушите му запищяха от бързото спускане и в тях се появи пареща болка. „Това вече няма никакво значение!“ – каза си той и пак се усмихна мрачно. После, без да променя посоката, извърна назад глава.

От кърмата на подводницата излетя сребристо торпедо, което с тройно по-голяма скорост се насочи към него. Бяха го забелязали и бяха изстреляли „акула“ да го залови; знаеше тези бързи ловни подводнички, предназначени да залавят живи и невредими подводни обитатели. „Но този път няма да успеете!“ – закани се към непознатите спасители Стилян първи и бързо пусна ръчките на скутера. Смъкна рязко шлема си и въздухът от него прошумоля край лицето му – шепа пъргави мехурчета. После водата го обви като плътен облак от ледена тъмнина. Когато започна да се задушаваше, отвори инстинктивно уста и жадно вдиша; същият влажен мраз преряза гърдите му... „Но Ванда ще бъде щастлива!... Моят любим зайко!...“ – каза си той и това беше последната му мисъл...

– Жив ли е? – извика академик Камбуров, щом пилотът на „акулата“ влезе в каютата на капитана.

– Закъсняхме! – каза виновно морякът. – Когато торпедото го всмукна в търбуха си, той вече е бил мъртъв...

Камбуров сякаш се смали.

– Дано да е „другият“ – въздъхна академик Христов, първият заместник-директор на института, който стоеше прав край масата и чупеше нервно пръсти. – Иначе...

– С еднаква вероятност може да е истинският Стилян – каза замислено Камбуров и се обърна към капитана: – Карайте към подводната къща!

След няколко секунди подводницата се наклони и с плавен завои се отправи към малкия остров...

Когато проучваше къде се намира подводната къща, Руси Лазаров не събуди нищо подозрение; той и Ванда успяха необезпокоявани да се доберат до подводната къща. Но никой не можеше да предвиди, че след като напразно търсиха младата жена из целия град, от Психоневрологичния институт ще се обадят на академик Камбуров и ще му разкажат всичко. Още преди да беше довършил разговора си с лекаря, директорът вече натискаше с все сила звънеца на секретарката си.

– Академик Христов веднага при мен! – изрева той на слисаната жена. – Незабавно!

Малко по-късно двамата тичаха към асансьора. Двамата, които единствени знаеха, че действително съществува втори Стилян Кънев!...

Още когато замисляха експеримента, двамата ръководители на Института за океанографски изследвания знаеха, че в подводната къща ще отиде не истинският Стилян, а негов двойник, изработен в Държавната лаборатория за работи двойници от типа „хомо сапиенс-2“. На

истинския Стилян не можеше да бъде казано предварително, защото нали неговият двойник трябваше да действува като напълно нормален човек! А съзнанието на двойника се копира от съзнанието на човека, затова тази част от истината трябваше да липсва оттам. Истинският Стилян Кънев трябваше да бъде приспан тайно и вкаран в биохибернатора, където да прекара една принудителна, но напълно безвредна за здравето му триседмична почивка, докато неговият изкуствен двойник се труди в подводната къща със съзнанието, че той си е напълно нормален човек...

Какво се беше случило, та двамата Стиляновци бяха на свобода? Това се питаха двамата учени, докато асансьорът ги отнасяше към най-горния етаж на сградата. Когато машината спря, те излетяха като снаряди от кабината и затичаха по безлюдния коридор. Камбуров така блъсна вратата на лабораторията, че за малко щеше да пръсне черепа на доктор Урумов, който тъкмо се канеше да излезе. Впрочем Урумов – млад и способен учен, постъпил неотдавна в института – беше последният човек, посветен в тайната.

– Вие защо не изпълнявате нарежданията ми? – изрева грозно Камбуров.

Урумов започна да пелтечи от смущение и уплаха:

– Но аз... моля ви се... но вие...

– Защо не сте приспали Стилян Кънев? – продължаваше да крещи Камбуров.

Лицето на младия човек започна да възвръща цвета си.

– Грешите! – прекъсна го плахо той. – Приспал съм го.

Двамата академици си размениха светкавичен поглед. От трън, та на глог; сега пък щеше да се появи трети Стилян Кънев!...

– И къде е? – попита уплашено академик Христовов.

– Там!

Урумов посочи към вътрешното помещение, през отворената врата на което проблясваше матовата светлина на биохибернатора.

Без никакви обяснения двамата го избутаха безцеремонно от пътя си и залепиха лица на стъкления похлупак, под който сладко спеше един възрастен мъж в бяла престилка. В същия миг Христовов изруга – мъжът в хибернатора беше лаборантът на Стилян, бай Никодим; нещастен самотник, който упорито отказваше да излезе в пенсия.

Една досадна грешка беше провалила целил хитро скроен план. И едно неподчинение. Защото в уречения час Камбуров нареди по телефона на Стилян Кънев да отиде лично до биохибернатора, за да вземе оттам някакви си уж много важни проби за експеримента. Как може да

предположи, че няма да му се подчини? А Стилян – навярно зает преди отпътуването – беше изпратил своя лаборант. Без да подозира нищо и точно според указанията, доктор Урумов, конто не познаваше още добре новите си колеги, беше приспал бай Никодим и той сега си спеше кротко пред очите им. Докато истинският Стилян...

– Положението е повече от критично – беше заявил по-късно Камбуров, когато хеликоптерът на института прекосяваше небето над Балканския полуостров. – Не можем по нищо да различим кой е истинският Стилян Кънев и кой е двойникът, за да го предадем за унищожение. По всички показатели те са идентични. В биохимичен смисъл на думата двойникът е човек точно толкова, колкото е всеки от нас. Затова изискват така строго да се спазват клаузите на договора; за да няма и нищожна вероятност от грешка. А ние!...

– Ужасно! – изсумтя академик Христов, който знаеше много добре величината на моралното престъпление, което му тегнеше на съвестта. Никой човек в света не би желал да има двойник. И никой не можеше да предвиди до какви последици може да доведе всичко това.

Тези мисли не ги напуснаха и по-късно, когато се прехвърлиха и подводницата на института, с която бяха влезли във връзка по радиото. Тези мисли ги измъчваха още по-жестоко сега, когато единият от двамата Стиляновци лежеше мъртъв в каютата на капитана. Кой от двамата беше той – човекът или роботът?...

В подводната къща ги посрещна отчаянието. Ванда ридаше безутешно върху леглото, а Руси и Стилян се разхождаха, без да се погледат. Очевидно Стилян им бе разказал цялата нелепа история с двойника.

Без да се стеснява от никого, академик Камбуров се спусна към своя подчинен.

– Кога пристигнахте тук? – попита задъхано той. – Първи или втори?

Всички се извърнаха към Стилян, разбрали изведнъж, че от неговия отговор, от тази единствена негова дума, зависеше бъдещето на повечето от тях.

– Втори! – каза без колебание Стилян, но веднага побледня и несъзнателно сложи ръка на гърдите си.

– Втори?... Сигурен ли сте?...

– Разбира се! Когато дойдох, моят двойник спеше и в първия миг аз така се изплаших, че...

Камбуроз приседна на леглото и тихичко се разсмя. Месестите му бузи, които така много го оприличаваха на стар булдог, се тресяха, от

очите му се стичаха сълзи на радост и на безкрайно облекчение.

– Вие сте истинският Стилян Кънев! – каза подир малко той. После им разказа цялата заплетена история...

Дълго мълчаха след неговия разказ, потресени от неочакваната развръзка.

– Но защо се е самоубил „другият“ Стилян? – попита по едно време Ванда.

– Наистина, защо? – обади се и Стилян. – Поведението му не е съвсем логично.

– Как бихте постъпили вие на негово място? – попита с внезапен интерес академик Кзмбуроз. – Ако вие се връщате последен в къщата?

– По съвсем същия начин – каза убедено Стилян. – Щях да вляза вътре и да участвувам най-добросъвестно в разкриването на истината. Макар че опасността да загубя беше точно петдесет процента.

– А жена ви? – продължи странния си разпит Камбуров.

– "Точно заради нея щях да вляза – каза горестно младият мъж. – Тя е най-заинтересованата да открие истинския си съпруг, нали!

– Значи единствено от обич към нея щяхте да постъпите така?

Лицето на Стилян се покри с гъста червенина.

– Може да не е модерно, академик Камбуров – каза пламенно той, – но аз обичам дълбоко и нежно жена си. И никому не бих позволил да ѝ причини злина. Дори и на моя двойник.

Върху умореното лице на стария академик се появи една добра човешка усмивка.

– Грешите, млади човече, но вие нямате никаква вина за това. Така е устроен всеки от нас, колкото и да е печално да си го признаем.

– Какво искате да кажете? – попита засегнат Стилян

– Вие казвате, че от обич към жена си се върнахте. А помислихте ли, че при вида на двамата Стиляновци тя щеше да преживее невероятен шок?...

Стилян мълчеше с объркано лице.

– Но и постъпката на другия Стилян е необяснима – обади се Ванда, която следеше с жив интерес разговора.

– Двойниците работи от този тип се правят нарочно с едно „несъвършенство“ – обясни Камбуров, – техните съзнания се изчистват напълно от човешкия егоизъм. Те не бива да имат никаква агресивност, присъща на всяко живо същество. В крайна сметка това може да се окаже единствена защитна мярка спрямо прототипа.

– И вие наричате това „несъвършенство“? – обади се за пръв път

Руси; като най-млад от всички в подводната къща той предпочиташе да си мълчи.

– Несъвършенство дотолкова, доколкото не повтаря точно модела. Липсата на егоизъм обаче обяснява всичките му последни действия. Стилиан-роботът се е самоубил заради вас, Ванда. За да бъдете вие щастлива. Той е дошъл до къщата, видял ви е тримата и се е отдалечил безшумно. Взел е благородното решение да излезе от играта във ваша полза. И, смея да ви уверя, от негова гледна точка той е постъпил по единствено правилния начин.

– Може би!... – каза неопределено Ванда и се обърна. Тя се отправи към края на помещението, опря чело на хладната стъклена стена и впери поглед в мрачната бездна пред себе си. Мислеше за този „друг“ Стилиан, когото беше видяла само веднъж през живота си и който бе предизвикал такова кошмарно преживяване с появата си. Сега със своето доброволно оттегляне от живота той остави странна смесица от чувства в душата ѝ, чувства, неизпитани от никоя друга жена в света...

„Горкият! – помисли с топло съчувствие Ванда. – Като прокълнат от съдбата човек да оставя подир себе си само хаос, където и да се появи. Какъв несретник!...“

Настъпи неловко мълчание като след смъртта на истински човек. Или просто всички бяха уморени от преживяното, за да могат да разговарят. Само Стилиан нарушаваше сега покоя в малката къщичка, като се разхождаше напред-назад, потънал в мисли.

По едно време Стилиан се надвеси над своя директор.

– Искам да го видя още веднъж – каза тихо той. – Другия Стилиан...

Академик Камбуров само кимна с глава...

КРАЙ

© 1976 Васил Райков

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/890>]